

Sbírka soudních rozhodnutí

STANOVISKO GENERÁLNÍHO ADVOKÁTA
PRIITA PIKAMÄE
přednesené dne 12. ledna 2023¹

Věc C-608/21

Trestní řízení

mezi

XN

a

Policejski organ pri 02 RU SDVR

[žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná Sofijski Rajonen sad (Okresní soud v Sofii, Bulharsko)]

„Řízení o předběžné otázce – Soudní spolupráce v trestních věcech – Právo na informace v trestním řízení – Směrnice 2012/13/EU – Právo na informace o obvinění – Článek 6 odst. 2 – Sdělení důvodů rozhodnutí o zadržení podezřelé nebo obviněné osobě – Lhůta – Obsah“

1. „ ‚Jakpak bych mohl být zatčen? A což teprv na tento způsob? ‚ Tak tedy už zase začínáte,‘ řekl hlídač a ponořil krajíc máslem pomazaný do nádoby s medem. ‚Na takové otázky neodpovídáme.‘

“² Tento úryvek z první kapitoly slavného románu pražského spisovatele Franze Kafky nám ukazuje společnost, v níž je právní stát jen fikcí a kde úřady mohou zbavit jedince svobody, aniž by jej informovaly o důvodech takového rozhodnutí. Během celého tohoto příběhu se pan K. snaží zjistit důvody svého zatčení (a následného odsouzení), avšak bez úspěchu.

2. Normotvůrce Evropské unie, vzdálen inkvizičním excesům vyprávěným Kafkou, kodifikoval v čl. 6 odst. 2 směrnice 2012/13/EU³ právo podezřelých nebo obviněných osob, které byly zatčeny nebo zadrženy, být informovány o důvodech zbavení svobody. Touto žádostí o rozhodnutí o předběžné otázce Sofijski Rajonen sad (Okresní soud v Sofii, Bulharsko) žádá Soudní dvůr o výklad tohoto ustanovení, tedy o poskytnutí vysvětlení ohledně okamžiku, kdy mají být tyto důvody sděleny, a obsahu takového sdělení.

¹ – Původní jazyk: francouzština.

² – Kafka, F., *Le procès*, Gallimard, Paris, 1962; české vydání Kafka, F., *Proces*, NLN, Praha, 2005.

³ – Směrnice Evropského parlamentu a Rady ze dne 22. května 2012 o právu na informace v trestním řízení (Úř. věst. 2012, L 142, s. 1).

Právní rámec

Unijní právo

3. V projednávané věci jsou relevantní body 10, 14 a 28 odůvodnění směrnice 2012/13, články 1, 2, 3, 4 a 6 této směrnice a článek 6 Listiny základních práv Evropské unie (dále jen „Listina“).

Bulharské právo

4. Článek 72 Zakon za ministerstvoto na vatrešnite raboti (zákon o ministerstvu vnitra) (DV č. 53 ze dne 27. června 2014), ve znění rozhodném pro spor v původním řízení, stanoví:

„(1) Policejní orgán může zadržet osobu:

1. u níž existují skutečnosti naznačující, že se dopustila trestného činu.

[...]

(4) Zadržená osoba má právo napadnout zákonnost zadržení u Rajonen sad (okresní soud) místně příslušného podle sídla orgánu. Soud rozhodne o procesním prostředku neprodleně a proti jeho rozhodnutí lze podat kasační stížnost podle Administrativnoprocesualen kodeks [(soudní řád správní) (DV č. 30 ze dne 11. dubna 2006)] k příslušnému Administrativen sad [(správní soud, Bulharsko)].

(5) Od okamžiku svého zadržení má zadržená osoba právo na obhájce, přičemž musí být rovněž poučena o možnosti vzdát se obhájce a o důsledcích s tím spojených, jakož i o svém právu na odeprání výpovědi v případě, že k zadržení došlo podle odst. 1 bodu 1.

[...]“

5. Článek 73 tohoto zákona stanoví, že osoba, která byla zadržena za podmínek uvedených v čl. 72 odst. 1 bodu 1 až 4 uvedeného zákona, nesmí být omezena na svých právech jinak než jen omezením volného pohybu. Doba zadržení nesmí v takových případech přesáhnout 24 hodin.

6. Článek 74 zákona o ministerstvu vnitra stanoví:

„(1) Pro osoby uvedené v čl. 72 odst. 1 se vydává písemný příkaz [(zapoved)] k zadržení.

(2) V příkazu k zadržení podle odstavce 1 musí být uvedeno:

1. jméno, funkce a služebna vystavujícího policejního orgánu;

2. skutkové a právní důvody zadržení;

3. identifikační údaje zadržené osoby;

4. datum a čas zadržení;

5. omezení práv osoby podle článku 73;

6. její právo:

- a) napadnout legalitu zadržení u soudu;
- b) na obhájce od okamžiku zadržení;

[...]

(3) Zadržená osoba vyplní prohlášení, že byla informována o svých právech a zda chce či nechce uplatnit svá práva podle odst. 2 bodu 6 písm. b) až f). Příkaz k zadržení podepíše policejní orgán a zadržená osoba.

(4) Skutečnost, že zadržená osoba odmítá nebo nemůže příkaz k zadržení podepsat, potvrdí svým podpisem svědek.

[...]

(6) Kopie příkazu k zadržení musí být předána zadržené osobě proti jejímu podpisu.“

7. Podle článku 22 Zakon za administrativnite narušenja i nakazania (zákon o správních přestupcích a sankcích) (DV č. 92 ze dne 28. listopadu 1968) je možné přijímat za účelem předcházení správním přestupkům a jejich ukončení, jakož i za účelem předcházení jejich škodlivým důsledkům a jejich ukončení donucovací správní opatření.

8. Článek 21 odst. 1 soudního řádu správního ve znění rozhodném pro spor v původním řízení, stanoví:

„Individuální správní akt je výslovný projev vůle nebo jednáním či opomenutím vyjádřený projev vůle správního orgánu či jiného zákonem pověřeného orgánu nebo organizace, osob plnících veřejné úkoly, a organizací poskytujících veřejné služby, jenž zakládá práva nebo povinnosti, bezprostředně se dotýká práv, svobod nebo právoplatných zájmů jednotlivých občanů nebo organizací, jakož i odmítnutí takovýto akt vydat.“

9. Článek 145 tohoto řádu stanoví:

„(1) Zákonnost správních aktů lze napadnout u soudu.

(2) Napadnout lze:

- 1. původní individuální správní akt včetně odmítnutí takovýto akt vydat;

[...]“

10. Ukaz No 904 za borba s drebnoto chuliganstvo (výnos č. 904 ze dne 28. prosince 1963 o potírání drobného výtržnictví) (dále jen „výnos o potírání drobného výtržnictví“), ve znění rozhodném pro spor v původním řízení, stanoví:

„(1) Za drobné výtržnictví jsou v případě, že se jej dopustila osoba, která dovršila šestnáctý rok věku, ukládány následující správní sankce:

1. zadržení na dobu až 15 dní v zařízení podřízeném ministerstvu vnitra;
2. peněžitý trest ve výši 100 až 500 bulharských leva (BGN) [(přibližně 51 až 256 eur)].

(2) Drobným výtržnictvím ve smyslu tohoto výnosu se rozumí neslušné chování, jehož projevem je klení, používání nadávek nebo jiných nepřiměřených výrazů na veřejném místě před větším počtem osob, urážlivý postoj nebo urážlivé chování vůči občanům, úřadům nebo veřejnosti nebo hádka, rvačka nebo podobná jednání, která narušují veřejný pořádek a smír, ale s ohledem na svůj nízký stupeň nebezpečí pro veřejnost nepředstavují trestný čin podle článku 325 trestního zákoníku.“

A. Skutkový základ sporu, původní řízení a předběžné otázky

11. RK, příslušník policie na komisařství 2. policejního obvodu města Sofie (Bulharsko), vydal příkaz k zadržení XN na dobu až 24 hodin, počínaje dnem 2. září 2020 v 11:20 hod., jako donucovací správní opatření pro podezření ze spáchání trestného činu.

12. Dotčený příkaz k zadržení, podepsaný příslušníkem policie RK, uvádí pro zadržení XN následující důvody: „čl. 72 odst. 1 bod 1 [zákona o ministerstvu vnitra]“ a „rušení veřejného pořádku“. Na zadní straně příkazu je uvedeno, že XN byl propuštěn dne 3. září 2020 v 11:10 hod., což bylo potvrzeno jeho podpisem. Bezprostředně po zadržení XN byla provedena jeho osobní prohlídka, o níž byl vyhotoven protokol, a rovněž mu bylo předáno prohlášení určené k vyplnění, v němž byl poučen o svých právech podle článků 72, 73 a 74 zákona o ministerstvu vnitra.

13. Dne 3. září 2020 byl k Sofijskému rajonu (Okresní soud v Sofii), tedy k předkládajícímu soudu, doručen procesní prostředek, kterým XN napadl legalitu příkazu k zadržení.

14. V průběhu řízení o tomto procesním prostředku byly předloženy písemné zprávy policejních orgánů ze dne 2., 3. a 4. září 2020, v nichž se uvádí, že navrhovatel se dne 2. září 2020 okolo 11:20 hod. jako účastník protestních akcí na území města Sofie před budovou Národního shromáždění pokusil proniknout vytvořeným policejním kordónem tak, že rukama a nohama tloukl do štítů policistů a měl k nim cynické poznámky, proto bylo nezbytné jej zadržet. Neexistuje žádný důkaz o tom, že XN byl během svého zadržení seznámen s písemnými zprávami policistů ze dne 2. a 3. září.

15. Ve svém písemném vyjádření ze dne 2. září 2020 XN uvedl, že se účastnil protestních akcí a během eskalujícího napětí jej dav natlačil směrem k policejnímu kordónu, kde jej zadržely orgány ministerstva vnitra, které vůči němu protiprávně použily fyzické násilí. Popřel, že narušoval veřejný pořádek.

16. V řízení byly předloženy lékařské zprávy ze dne 2. září 2020, z nichž vyplývá, že během prohlídky odborným lékařem byla u XN zjištěna otevřená rána na očním víčku a v okolí oka.

17. Dne 8. září 2020 vydal příslušník policie z komisařství 2. policejního obvodu města Sofie na pokyn státního zástupce okresního státního zastupitelství v Sofii právní akt proti XN konstatující drobné výtržnictví, který předložil Sofijski Rajonen sad (okresní soud v Sofii) a v němž se uvádí, že XN se dopustil přestupku podle čl. 1 odst. 2 výnosu č. 904 o potírání drobného výtržnictví. Rozhodnutím ze dne 8. září 2020 vydaným Sofijski Rajonen sad (okresní soud v Sofii) nebyl XN shledán vinným a byl zproštěn obvinění pro nedostatek důkazů o spáchání tvrzeného přestupku. Toto soudní rozhodnutí je konečné.

18. Vnitrostátní soud uvádí, že ve věci v původním řízení mu přísluší přezkoumat legalitu příkazu vydaného policejním orgánem, na jehož základě byl XN skutečně zadržen na dobu až 24 hodin pro podezření ze spáchání protiprávního činu.

19. Vnitrostátní soudu uvádí, že takové zadržení občanů, ve vztahu k nimž existují skutečnosti nasvědčující tomu, že spáchali protiprávní čin, představuje donucovací správní opatření ve smyslu článku 22 zákona o správních přestupcích a sankcích, které má povahu individuálního správního aktu, jehož účelem je zabránit dotyčné osobě v útěku nebo ve spáchání protiprávního činu.

20. Předkládající soud připomíná, že podle čl. 74 odst. 2 zákona o ministerstvu vnitra představuje uvedení skutkových a právních důvodů zadržení hlavní náležitost příkazu vydaného policejním orgánem. Varhoven administrativen sad (Nejvyšší správní soud, Bulharsko) v tomto ohledu podal korektivní výklad tohoto ustanovení, když měl za to, že je přípustné, aby tyto informace nebyly obsaženy v písemném dokumentu, kterým se nařizuje zadržení, ale v jiných průvodních dokumentech (předchozích a následných), třebaže tyto dokumenty nejsou dotyčné osobě poskytnuty v okamžiku omezení její svobody pohybu. Předkládající soud je toho názoru, že tato judikatura, kterou se řídily nižší vnitrostátní soudy, není v souladu s čl. 5 odst. 1 písm. c) Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, podepsané v Římě dne 4. listopadu 1950, (dále jen „EÚLP“), jak ji vykládá Evropský soud pro lidská práva (dále jen „ESLP“), ani s čl. 6 odst. 2 směrnice 2012/13 a s čl. 8 odst. 1 této směrnice.

21. Podle předkládajícího soudu je totiž třeba zohlednit skutečnost, že právo osob se statutem „podezřelého“ na přístup k materiálům případu, zakotvené v článku 7 směrnice 2012/13, nebylo do bulharského práva provedeno, a není tedy těmto osobám zaručeno. Takový přístup zaručuje trestní řád pouze osobám „obviněným“. Při neexistenci konkrétních informací o skutkových a právních důvodech zadržení a vzhledem k tomu, že jí není zaručeno právo na přístup k materiálům případu obsahujícím tyto důvody, je tak osoba podezřelá ze spáchání protiprávního činu zbavena možnosti přiměřeným a účinným způsobem realizovat své právo na obhajobu a napadnout u soudu legalitu aktu, kterým bylo nařízeno její zadržení.

22. Předkládající soud se mimoto táže, jaké údaje má obsahovat informace o trestném činu, ve smyslu článku 6 směrnice 2012/13, ze kterého je zadržená osoba podezřelá.

23. Za těchto okolností se Sofijski Rajonen sad (Okresní soud v Sofii) rozhodl přerušit řízení a předložit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

„1) Musí být čl. 8 odst. 1 směrnice [2012/13] ve spojení s čl. 6 odst. 2 této směrnice vykládán v tom smyslu, že brání takové vnitrostátní právní úpravě, která je v dotčeném členském státě Unie používána v souladu s ustálenou judikaturou a připouští, aby informace o důvodech zatčení nebo zadržení podezřelé osoby, včetně informací o trestném činu, z jehož spáchání je

podezírána, nebyly obsaženy v písemném příkazu k zadržení, nýbrž v jiných (předchozích nebo následných) průvodních dokumentech, které nejsou neprodleně předány a s nimiž se tato osoba může seznámit dodatečně při případném napadení legality zadržení u soudu?

- 2) Musí být čl. 6 odst. 2 směrnice [2012/13] vykládán v tom smyslu, že pro účinný výkon práva na obhajobu musí informace o trestném činu, z jehož spáchání je zatčena osoba podezírána, obsahovat údaje o čase, místu a způsobu jeho spáchání, o konkrétní formě účasti uvedené osoby na tomto trestném činu a z toho plynoucí právní kvalifikaci?“

Analýza

K použitelnosti směrnice 2012/13

24. Úvodem je třeba zaujmout stanovisko k otázce použitelnosti směrnice 2012/13 v projednávané věci.

25. Z předkládacího rozhodnutí totiž vyplývá, že podle bulharského práva představuje zadržení na základě čl. 72 odst. 1 bodu 1 zákona o ministerstvu vnitra donucovací správní opatření, které má povahu individuálního správního aktu, což by mohlo vést k domněnce, že původní řízení musí být kvalifikováno jako správní, a tudíž nespadá do působnosti směrnice 2012/13.

26. Tato směrnice podle článku 1 stanoví pravidla týkající se práva podezřelých a obviněných na informace o jejich právech v trestním řízení a o obvinění proti nim. Vzhledem k tomu, že nepochybuji o tom, že XN byl při svém zatčení a zadržení nutně zpraven o tom, že jej policejní orgány považují za podezřelého⁴, zaměřím se v krátkosti na otázku, zda řízení, které vedlo k podání této předběžné otázky, je „trestním řízením“ ve smyslu uvedeného článku, takže by se v projednávaném případě měla použít směrnice 2012/13.

27. V tomto ohledu podotýkám, že zadržení prováděné podle bulharského práva se dle předkládajícího soudu může týkat pouze občanů, ve vztahu k nimž existují skutečnosti nasvědčující tomu, že spáchali trestný čin. Zatímco odpovědnost dotyčné osoby se posuzuje samostatně v rámci trestního řízení, zadržení lze nařídit pouze tehdy, pokud existují informace nasvědčující tomu, že byl spáchán trestný čin, a odůvodňující podezření, že se na něm dotyčná osoba pravděpodobně podílela.

28. Kromě toho je důležité poznamenat, že podle bodu 14 odůvodnění směrnice 2012/13 vychází tato směrnice z práv stanovených v Listině, a zejména v člancích 6, 47 a 48 Listiny, přičemž vychází z článků 5 a 6 EÚLP, jak jsou vykládány Evropským soudem pro lidská práva, a výraz „obvinění“ je v této směrnici používán ve stejném smyslu, v jakém je výraz „obvinění“ používán v čl. 6 odst. 1 EÚLP⁵.

⁴ – Je třeba uvést, že skutečnost uvedená předkládajícím soudem, že bulharské právo pojem „podezřelý“ nezná, nemůže vzbudit v tomto ohledu žádné pochybnosti, jelikož se nepochybně jedná o autonomní pojem práva Unie, který není z povahy věci nijak závislý na vnitrostátních právních kvalifikacích.

⁵ – Článek 6 odst. 1 první věta EÚLP stanoví, že „[k]aždý má právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě, veřejně a v přiměřené lhůtě projednána nezávislým a nestranným soudem, zřízeným zákonem, který rozhodne o jeho občanských právech nebo závazcích nebo o oprávněnosti jakéhokoli trestního obvinění proti němu“.

29. Jak zdůrazňuje Evropská komise ve svém písemném vyjádření, Soudní dvůr již v rozsudku IS (Protiprávnost předkládacího rozhodnutí)⁶ potvrdil, že práva přiznaná směrnicí 2012/13 se vztahují na zatčeného či zadrženého podezřelého, a připomněl judikaturu ESLP týkající se použitelnosti záruk vyplývajících z trestněprávní části článku 6 EÚLP, podle které se o „obvinění v trestních věcech“ jedná od okamžiku, kdy je osobě úředně sděleno obvinění příslušnými orgány, nebo od okamžiku, kdy je situace této osoby podstatně ovlivněna úkony přijatými těmito orgány na základě tohoto podezření. Taková osoba, jako je v projednávané věci XN, která byla zatčena (nebo zadržena) z důvodu podezření ze spáchání trestného činu, tak může být považována za osobu, která je „obviněna z trestného činu“, a může se domáhat ochrany podle článku 6 EÚLP⁷.

30. Z toho vyplývá, že směrnice 2012/13 je na věc v původním řízení použitelná.

K věci samé

K první předběžné otázce

31. Podstatou první předběžné otázky předkládajícího soudu je, zda musí být čl. 8 odst. 1 ve spojení s čl. 6 odst. 2 směrnice 2012/13 vykládán v tom smyslu, že brání vnitrostátní právní úpravě, která je v dotčeném členském státě používána v souladu s ustálenou judikaturou a připouští, aby informace o důvodech zadržení podezřelého nebo obviněné osoby nebyly obsaženy v písemném příkazu k zadržení, nýbrž aby byly uvedeny v jiných dokumentech, s nimiž se dotýčná osoba seznámí, pouze pokud u soudu podá procesní prostředek napadající legalitu tohoto aktu.

32. Před započítím analýzy musím připomenout, že čl. 8 odst. 1 této směrnice vyžaduje, aby každé poskytnutí informací podezřelému nebo obviněnému podle článků 3 až 6 uvedené směrnice bylo zaznamenáno postupem uvedeným v právních předpisech daného členského státu. Ze spisu však podle mě nevyplývá, že by výklad tohoto ustanovení byl pro účely odpovědi na tuto otázku jakkoli relevantní. Podle mého názoru by proto Soudní dvůr měl ve svém nadcházejícím rozsudku otázku přeformulovat a uvést pouze odkaz na čl. 6 odst. 2 směrnice 2012/13.

33. Cílem směrnice 2012/13 je prostřednictvím minimálních společných pravidel, která mají platit v oblasti práva na informace v trestním řízení, posílit vzájemnou důvěru v systémy trestního soudnictví všech členských států⁸. Článek 1 této směrnice uvádí, jak bylo uvedeno výše, že tato směrnice stanoví pravidla týkající se práva podezřelých a obviněných na informace o jejich právech v trestním řízení a o obvinění proti nim.

34. Jak již Soudní dvůr konstatoval⁹, z článku 3 vykládaného ve spojení s článkem 6 směrnice 2012/13 vyplývá, že právo uvedené v článku 1 této směrnice zahrnuje přinejmenším dvě různá práva. Na jedné straně musí být podezřelí a obvinění v souladu s článkem 3 uvedené směrnice informováni alespoň o některých procesních právech, konkrétně o právu na přístup k právníkovi, o právu na bezplatné právní poradenství a podmínky pro získání tohoto poradenství, o právu být seznámen s obviněním, o právu na tlumočení a překlad a o právu nevypovídat. Jsou-li podezřelí nebo obvinění zatčeni nebo zadrženi, ukládá článek 4 směrnice 2012/13 členským státům, aby

⁶ – Rozsudek ze dne 23. listopadu 2021 (C-564/19, EU:C:2021:949, bod 121).

⁷ – ESLP, 12. května 2017, Simeonovi v. Bulharsko (CE:ECHR:2017:0512JUD002198004, body 110 až 111).

⁸ – Viz body 10 a 14 odůvodnění této směrnice.

⁹ – Viz zejména rozsudek ze dne 13. června 2019, Moro (C-646/17, EU:C:2019:489, body 42 a 43).

jim poskytl písemné poučení i o některých dalších procesních právech. Na druhé straně tato směrnice v článku 6 stanoví pravidla týkající se práva osoby na informace o obvinění, které je proti ní vzneseno.

35. Ustanovení čl. 6 odst. 2 směrnice 2012/13, které je předmětem této předběžné otázky, se týká pravidla, že podezřelý nebo obviněný, který je zatčen nebo zadržen, musí být informován o důvodech svého zatčení nebo zadržení, a to i o trestném činu, z jehož spáchání je podezírán nebo obviněn.

36. Zvláštním účelem tohoto ustanovení je umožnit dotčeným osobám napadnout legalitu jejich zbavení svobody, a tím se chránit před svévolným zatčením nebo zadržením. Vyplývá to z judikatury ESLP.

37. V tomto ohledu připomínám, že jelikož čl. 6 odst. 2 směrnice 2012/13 upravuje podmínku legality zbavení svobody, musí se jeho výklad nutně opírat o článek 6 Listiny týkající se práva na svobodu a bezpečnost. Práva v něm zakotvená musí mít v souladu s doložkou o jednotnosti zakotvenou v čl. 52 odst. 3 Listiny stejný smysl a rozsah jako práva přiznaná článkem 5 EÚLP. ESLP konstantně judikuje, že povinnost poskytovat informace, kterou mají příslušné orgány podle čl. 5 odst. 2 EÚLP¹⁰, má zatčeným nebo zadrženým osobám poskytnout právo napadnout legalitu zbavení svobody u soudu podle odstavce 4 tohoto ustanovení¹¹.

38. Co se týče okamžiku, kdy musí dojít ke sdělení informací o důvodech zatčení nebo zadržení, znění čl. 6 odst. 2 směrnice 2012/13 zjevně neobsahuje žádný údaj. Je proto nutné ověřit, zda lze takový údaj vyvodit ze systematického výkladu tohoto ustanovení s ohledem na jeho vztah k ostatním složkám právního režimu vytvořeného tímto článkem 6.

39. Článek 6 odst. 1 směrnice 2012/13 stanoví pravidlo, že podezřelému nebo obviněnému musí být poskytnuty informace o trestném činu, z jehož spáchání je podezírán nebo obviněn, a to neprodleně a v tak podrobné formě, aby byl zajištěn spravedlivý proces a účinný výkon práva na obhajobu. Bod 28 odůvodnění této směrnice uvádí, že tyto informace by měly být poskytnuty nejpozději před prvním úředním policejním výsledkem. Odstavec 3 tohoto článku požaduje, aby nejpozději při předložení obžaloby soudu byly poskytnuty podrobné informace o obvinění, včetně informací o povaze a právní kvalifikaci trestného činu a o formě účasti obviněného, zatímco článek 4 stanoví, že podezřelý nebo obviněný má být neprodleně informován o změnách v údajích, které mu byly poskytnuty, je-li to nezbytné k zajištění spravedlivého procesu.

40. S ohledem na předmět otázky předkládajícího soudu se budu zabývat vztahem mezi prvními dvěma odstavci článku 6 směrnice 2012/13.

41. Odstavec 1 tohoto ustanovení stanoví *obecnou* povinnost poskytnout informace o trestném činu, a to urychleně a dostatečně podrobně, aby byl zajištěn spravedlivý proces a umožněn účinný výkon práva na obhajobu. Jeho odstavec 2 stanoví *dodatečnou* povinnost příslušných orgánů v případě zatčení nebo zadržení, která není omezena na sdělení informací týkajících se

¹⁰ – Článek 5 odst. 2 EÚLP zní následovně: „Každý, kdo je zatčen, musí být seznámen neprodleně a v jazyce, jemuž rozumí, s důvody svého zatčení a s každým obviněním proti němu.“

¹¹ – Tato judikatura se datuje již od rozsudku ESLP ze dne 21. února 1990, van der Leer v. Nizozemsko (CE:ECHR:1990:0221JUD001150985, bod 28).

trestného činu, ale obecně se vztahuje na důvody pro zatčení nebo zadržení¹². Není tedy překvapivé, že posledně uvedený odstavec nestanoví okamžik, kdy musí být podezřelému nebo obviněnému sděleny informace v něm uvedené, neboť časové kritérium stanovené v odstavci 1 se použije rovněž v případě zatčení nebo zadržení.

42. Systematickým výkladem lze tedy vyvodit pouze to, že příslušné orgány jsou povinny informovat dotýcnou osobu o důvodech jejího zatčení nebo zadržení v čase potřebném k tomu, aby mohla napadnout legalitu zbavení svobody, považuje-li to za užitečné, tak aby byl umožněn účinný výkon práva na obhajobu a zajištěn spravedlivý proces.

43. Ke stejnému výkladovému výsledku vede zohlednění ustálené judikatury Soudního dvora, která vyjadřuje potřebu docílit užitečného účinku článku 6 směrnice 2012/13 tím, že upřesňuje, že ačkoli opatření, kterými má být podezřelý nebo obviněný osobě poskytnuta informace o obvinění, nejsou směrnicí 2012/13 upravena, tato opatření nesmí narušit cíl uvedený zejména v článku 6, kterým je umožnit podezřelým nebo obviněným osobám připravit si obhajobu a zajistit spravedlivý průběh řízení¹³.

44. Lze totiž tvrdit, že pouze rychlé sdělení těchto informací v době zbavení svobody nebo krátce po něm může zatčené nebo zadržené osobě umožnit, aby posoudila své šance účinně zpochybnit legalitu zadržení, a případně tuto legalitu napadla procesním prostředkem.

45. Naproti tomu by tohoto cíle nebylo možné dosáhnout, pokud by informace o důvodech zatčení nebo zadržení byly poskytnuty až poté, co dotýcná osoba takový procesní prostředek podá. Je totiž třeba poukázat na to, že pokud by byla zatčená nebo zadržená osoba nucena napadnout legalitu aktu, aby se mohla seznámit s jeho důvody, neměla by čas posoudit šance na úspěch svého procesního prostředku ani jej případně připravit tak, aby byl účinný. Nestačí tedy, že dotčené důvody mohou být vyvozeny z materiálů k případu v soudním řízení¹⁴.

46. Dosavadní výklad podporuje dle mého názoru ustálená judikatura ESLP, započatá vydáním rozsudku ve věci van der Leer proti Nizozemsku¹⁵, podle níž každý, kdo má právo podat procesní prostředek požadující urychlené rozhodnutí o zákonnosti svého zadržení, nemůže tohoto práva účinně využít, pokud není *co nejdříve* a v dostatečné míře informován o důvodech, pro které byl zbaven svobody¹⁶.

47. S vědomím, že přesný časový okamžik, který „požadavku na rychlost“ vyhovuje, nelze abstraktně určit, ESLP uvedl, že otázka, zda byly uvedené důvody zatčené nebo zadržené osobě sděleny dostatečně urychleně, závisí na konkrétních okolnostech případu.

¹² – Tento výklad podle mého názoru podporují i přípravné práce na směrnici 2012/13, jelikož taková informační povinnost vůči zatčeným nebo zadrženým osobám nebyla obsažena ve verzi článku 6 návrhu Komise, který vedl k přijetí této směrnice, a byla připojena k textu této směrnice až následně Parlamentem. Viz návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady .../.../EU o právu na informace v trestním řízení a zprávu o návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o právu na informace v trestním řízení (COM(2010) 392 final – C7-0189/2010 – 2010/0215(COD)).

¹³ – Viz zejména rozsudek ze dne 23. listopadu 2021, IS (Protiprávnost předkládacího rozhodnutí) (C-564/19, EU:C:2021:949, bod 128 a citovaná judikatura).

¹⁴ – Předkládající soud ostatně upřesňuje, že vzhledem k tomu, že bulharské právo nezná pojem „podezřelý“, nemají zatčené nebo zadržené osoby přístup k materiálům k případu, jak vyžaduje čl. 7 odst. 1 směrnice 2012/13.

¹⁵ – ESLP, 21. února 1990 (CE:ECHR:1990:0221JUD001150985).

¹⁶ – ESLP, 12. dubna 2005, Šamajev a další v. Gruzie a Rusko (CE:ECHR:2005:0412JUD003637802, bod 413), a ESLP, 17. září 2020, Grubnyk v. Ukrajina (CE:ECHR:2020:0917JUD005844415, body 97 a 99).

48. Z téže judikatury však vyplývá, že policejní orgán, který zatčení (nebo zadržení) provádí, není povinen poskytnout úplné odůvodnění *v okamžiku samotného zatčení*¹⁷. Časová omezení vyplývající z požadavku rychlosti byla považována za splněná, pokud byla zatčená (nebo zadržená) osoba informována o důvodech svého zbavení svobody během několika hodin¹⁸, zatímco porušení tohoto požadavku bylo dosud důsledně shledáváno v případech, kdy taková osoba obdržela tyto informace až po více než přibližně jednom dni¹⁹.

49. S ohledem na tyto úvahy navrhuji, aby Soudní dvůr odpověděl na první předběžnou otázku tak, že čl. 6 odst. 2 směrnice 2012/13 ve spojení s čl. 6 odst. 1 této směrnice musí být vykládán v tom smyslu, že brání vnitrostátní právní úpravě, která je v dotčeném členském státě používána v souladu s ustálenou judikaturou a připouští, aby informace o důvodech zadržení podezřelé nebo obviněné osoby nebyly nutně obsaženy v písemném příkazu k zadržení, nýbrž aby byly uvedeny v jiných dokumentech, s nimiž se dotýčná osoba seznámí, pouze pokud u soudu napadne podá procesní prostředek napadající legalitu tohoto aktu. Tyto důvody jí totiž musí být sděleny v takovém čase, aby mohla podat, považuje-li to za vhodné, takový procesní prostředek, a v každém případě před prvním úředním policejním výslechem.

Ke druhé předběžné otázce

50. Podstatou druhé předběžné otázky předkládajícího soudu je, zda musí být čl. 6 odst. 2 směrnice 2012/13 vykládán v tom smyslu, že informace sdělované zatčené nebo zadržené osobě musí obsahovat údaje o čase, místě a způsobu spáchání trestného činu, o konkrétní formě účasti uvedené osoby na něm a z toho plynoucí právní kvalifikaci, aby bylo uvedené osobě zaručeno, že bude moci účinně napadnout zbavení svobody, a účinně tak vykonávat své právo na obhajobu.

51. Jinak řečeno, Soudní dvůr je dotazován na obsah a míru podrobnosti důvodů, které mají být zatčené nebo zadržené osobě sděleny podle čl. 6 odst. 2 směrnice 2012/13.

52. Jak jsem již vysvětlil výše, toto ustanovení stanoví dodatečnou informační povinnost, která doplňuje obecnou povinnost stanovenou v čl. 6 odst. 1 směrnice 2012/13, a proto musí být vykládáno ve spojení s posledně uvedeným ustanovením. Znění těchto ustanovení však neumožňuje na tuto předběžnou otázku odpovědět. Můžeme z nich pouze dovodit, zaprvé že uvedené důvody musí být sděleny dostatečně podrobně a zadruhé že tyto důvody musí obsahovat přinejmenším označení trestného činu, z jehož spáchání je dotýčná osoba podezřelá.

53. Je tedy třeba zohlednit bod 28 odůvodnění směrnice 2012/13, který podle mého názoru poskytuje dobré vodítko pro vymezení rozsahu povinnosti informovat podezřelé a obviněné osoby o obvinění, která jsou proti nim vznesena, upravené v prvních třech odstavcích článku 6 této směrnice.

¹⁷ – ESLP, 30. srpna 1990, Fox, Campbell a Hartley v. Spojené království (CE:ECHR:1990:0830JUD001224486, bod 40); ESLP, 28. října 1994, Murray v. Spojené království (CE:ECHR:1994:1028JUD001431088, bod 72), a ESLP, 15. prosince 2016, Khlaifia a další v. Itálie (CE:ECHR:2016:1215JUD001648312, bod 115).

¹⁸ – ESLP, 30. srpna 1990, Fox, Campbell a Hartley v. Spojené království (CE:ECHR:1990:0830JUD001224486, bod 42) (doba 7 hodin), a ESLP, 28. října 1994, Murray v. Spojené království (CE:ECHR:1994:1028JUD001431088, bod 78) (doba 1 hodiny a 20 minut).

¹⁹ – Viz zejména ESLP, 12. dubna 2005, Šamajev a další v. Gruzie a Rusko (CE:ECHR:2005:0412JUD003637802, bod 416) (doba 4 dní); ESLP, 29. ledna 2008, Saadi v. Spojené království (CE:ECHR:2008:0129JUD001322903, bod 84) (doba 76 hodin); ESLP, 2. října 2008, Rusu v. Rakousko (CE:ECHR:2008:1002JUD003408202, bod 43) (doba 10 dní); ESLP, 15. prosince 2009, Leva v. Moldavsko (CE:ECHR:2009:1215JUD001244405, bod 62) (doba delší než 3 dny), a ESLP, 12. června 2012, Kortesis v. Řecko (CE:ECHR:2012:0612JUD006059310, bod 62) (doba 29 hodin).

54. Vzhledem k tomu, že se budu v následujících bodech o tento bod odůvodnění výrazně opírat, musím nejprve připomenout, že ačkoli obecně platí, že body odůvodnění nemají právní závaznost²⁰, Soudní dvůr se jimi často inspiroje při výkladu právních aktů Unie.

55. Tento bod odůvodnění mimo jiné uvádí, že je třeba, aby popis skutkových okolností týkajících se trestného činu, z jehož spáchání je osoba podezírána nebo obviněna, včetně času a místa, pokud jsou známy, a možné právní kvalifikace údajného trestného činu byl dostatečně podrobný, aby v zájmu spravedlivého procesu zohledňoval stadium trestního řízení, kdy je poskytován, a aby umožnil účinný výkon práva na obhajobu.

56. Podle mého názoru se nám tak nabízí několik hledisek týkajících se rozsahu povinnosti poskytovat informace, kterou mají příslušné orgány podle článku 6 směrnice 2012/13.

57. Zaprvé mají sdělované informace zahrnovat *popis skutkových okolností* týkajících se údajného trestného činu a *možnou právní kvalifikaci* takového trestného činu bez ohledu na stadium řízení, kdy je sdělení poskytováno.

58. Co se týče případů zatčení nebo zadržení, je třeba konstatovat, že vzhledem k množství situací, které mohou odůvodnit taková opatření zbavení svobody, by byl jakýkoli pokus o vyčerpávající výčet prvků spadajících pod „popis skutkových okolností“ zjevně odsouzen k nezdaru. Považuji nicméně za rozumné, aby takový popis obsahoval kromě času a místa skutkových okolností, jsou-li známy, i formu účasti dotčené osoby na uvedeném trestném činu²¹. Kromě toho odkaz dotčeného bodu odůvodnění na případnou právní kvalifikaci²² musí být vykládán v tom smyslu, že je rovněž nezbytné, aby zatčená nebo zadržená osoba byla informována o *předběžné* právní kvalifikaci trestného činu, z jehož spáchání je podezřelá.

59. Není-li poskytnuto sdělení takového obsahu, nelze zaručit užitečný účinek čl. 6 odst. 2 směrnice 2012/13 ve spojení odstavcem 1 tohoto článku. Teprve sdělení takto vymezených skutkových a právních důvodů zatčení nebo zadržení je podle mého názoru způsobilé umožnit dotčené osobě nebo jejímu obhájci pochopit, proč byla zbavena svobody, a účinně tak uplatnit její právo napadnout legalitu zatčení nebo zadržení, a tím i její právo na obhajobu.

60. Zadruhé míra podrobnosti dotčených informací se liší v závislosti na stadiu řízení. V tomto ohledu totiž bod 28 odůvodnění směrnice 2012/13 vyjadřuje požadavek rovnováhy mezi zde dotčenými zájmy, a sice mezi spravedlivým procesem a respektováním práva na obhajobu na jedné straně a mezi potřebami řízení na straně druhé. Článek 6 směrnice 2012/13 je tedy třeba chápat tak, že povinnost informovat *se stupňuje*, přičemž míra podrobnosti, do jaké je příslušný orgán povinen informace poskytnout, se zvyšuje s tím, jak se blíží fáze rozhodování ve věci samé. Odstavec 1 tohoto článku vyžaduje poskytnutí informací týkajících se trestného činu, což v případě zatčení nebo zadržení zahrnuje rovněž všechny důvody tohoto zatčení nebo zadržení ve smyslu odstavce 2, zatímco odstavec 3 uvedeného článku vyžaduje podrobné informace ve fázi rozhodnutí ve věci samé.

²⁰ – Viz rozsudek ze dne 25. listopadu 2020, Istituto nazionale della previdenza sociale (Rodinné dávky pro dlouhodobě pobývajících rezidenty) (C-303/19, EU:C:2020:958, bod 26 a citovaná judikatura).

²¹ – Vyjma případů, kdy takovou informaci nelze vyvodit ze skutkového kontextu. V tomto ohledu viz ESLP, 17. září 2020, Grubnyk v. Ukrajina (CE:ECHR:2020:0917JUD005844415, bod 98).

²² – V tomto ohledu viz jazykovou verzi španělskou („posible“), anglickou („possible“), italskou („possibile“) a estonskou („võimalik“, což odpovídá českému výrazu „možné“).

61. Z bodu 28 odůvodnění rovněž vyplývá, že sdělením výše uvedených informací nesmí být dotčen řádný průběh trestního řízení, což předpokládá předchozí posouzení toho, s jakou mírou podrobnosti mají být uvedené informace sděleny. Není totiž vyloučeno, že příslušný orgán disponuje informacemi, které nelze zatčené nebo zadržené osobě sdělit bez ohrožení průběhu takového vyšetřování. Tento orgán tedy musí nalézt spravedlivou rovnováhu, aby zabránil takovému ohrožení a současně zajistil dotčené osobě poskytnutí dostatečných informací, které jí umožní pochopit důvody zbavení svobody a účinně napadnout jeho legalitu²³.

62. Z toho vyplývá jednak to, že informace, které mají být poskytnuty podle čl. 6 odst. 2 směrnice 2012/13 ve spojení s odstavcem 1 tohoto článku nemusí být tak přesné a úplné jako informace poskytované podle odstavce 3, a jednak to, že se tyto informace týkají stejných prvků, jako jsou prvky vyjmenované v poslední uvedeném odstavci.

63. Výše uvedený výklad dle mého názoru plně podporuje judikatura týkající se čl. 5 odst. 2 EÚLP.

64. Ačkoli z této judikatury vyplývá, že otázka, zda zatčené nebo zadržené osobě byly poskytnuty dostatečné informace, aby se mohla dovolávat práva napadnout legalitu svého zbavení svobody, musí být posuzována s ohledem na konkrétní okolnosti případu, Soudní dvůr přesto stanovil určité zásady, kterými se má takové posouzení řídit²⁴.

65. Zaprvé uvedení právního základu zbavení svobody samo o sobě nepředstavuje dostatečnou informaci pro účely práva být informován o důvodech zatčení nebo zadržení. Například ve svém rozsudku ve věci Murray v. Spojené království ESLP shledal porušení čl. 5 odst. 2 EÚLP, neboť policista zatýkající paní Murray tuto pouze informoval o ustanovení trestního zákona, podle kterého byla zatčena²⁵. Podobně ve svém rozsudku ve věci Fox, Campbell a Hartley v. Spojené království ESLP rozhodl, že informace, kterou těmto stěžovatelům původně poskytla policie, a sice že byli zatčeni na základě zvláštního ustanovení trestního zákoníku pro podezření z terorismu²⁶, nebyla v souladu s uvedeným článkem.

66. Zadruhé je třeba zatčenou nebo zadrženou osobu jednoduchým a srozumitelným jazykem informovat o právních a skutkových důvodech zbavení svobody, aby mohla napadnout jeho zákonnost u soudu²⁷. Tyto důvody by měly kromě předběžné právní kvalifikace údajného trestného činu zahrnovat i formu účasti zatčené nebo zadržené osoby na tomto činu. K rozsudku ve věci Fox, Campbell a Hartley v. Spojené království je totiž třeba připomenout, že tito stěžovatelé

²³ – Zdůrazňuji, že podle toho, co je mi známo, ESLP dosud rozhodl pouze o otázce nalezení rovnováhy mezi právem zadržené osoby na přístup k vyšetřovacímu spisu a ochranou důležitého cíle veřejného pořádku, jakým je veřejná bezpečnost, nutnost zachovat důvěrnost některých policejních metod nebo ochrana základních práv třetích osob. Viz zejména ESLP, rozsudek ze dne 19. února 2009, A. a další proti Spojenému království (CE:ECHR:2009:0219JUD000345505).

²⁴ – Je třeba poukázat na to, že judikatura k čl. 5 odst. 1 písm. c) EÚLP citovaná předkládajícím soudem a Komisí má přinejmenším omezenou relevanci, pokud jde o otázku určení, které informace mají být zatčené nebo zadržené osobě poskytnuty. V rozsudku ze dne 24. června 2014, Petkov a Profirov v. Bulharsko (CE:ECHR:2014:0624JUD005002708, body 46 a 47), ESLP uvedl, že tento článek „vyžaduje, aby se zadržení osoby zakládalo na ‚rozmumných důvodech‘ pro podezření, že spáchala trestný čin. Takové podezření nemůže být obecné a abstraktní [...], což znamená, že musí existovat skutečnosti nebo informace takového druhu, které objektivního pozorovatele přesvědčí, že dotčená osoba mohla spáchat konkrétní trestný čin“. Zdá se být zřejmé, že ESLP v tomto rozsudku rozhodl pouze o informacích, které musí mít příslušný orgán k tomu, aby mohl osobu legálně zadržet. Můžeme-li z toho vyvodit, že je nezbytné, aby údaje sdělované zatčené nebo zadržené osobě byly konkrétní, a nikoli obecné nebo abstraktní, domnívám se, že to k úvahám rozvedeným v následujících bodech těchto závěrů nic nepřidává.

²⁵ – ESLP, 28. října 1994 (CE:ECHR:1994:1028JUD001431088, bod 76).

²⁶ – ESLP, 30. srpna 1990 (CE:ECHR:1990:0830JUD001224486, bod 41). Viz rovněž ESLP, 12. června 2012, Kortesis v. Řecko (CE:ECHR:2012:0612JUD006059310, body 61 a 62).

²⁷ – ESLP, 30. srpna 1990, Fox, Campbell a Hartley v. Spojené království (CE:ECHR:1990:0830JUD001224486, bod 40); ESLP, 28. října 1994, Murray v. Spojené království (CE:ECHR:1994:1028JUD001431088, bod 72); ESLP, 15. prosince 2016, Khlaifia a další v. Itálie (CE:ECHR:2016:1215JUD001648312, bod 115), a ESLP, 25. ledna 2018, J. R. a další v. Řecko (CE:ECHR:2018:0125JUD002269616, body 123 a 124).

byli o své údajné roli v konkrétních trestných činech a o svém údajném členství v zakázaných organizacích informováni v pozdější fázi, což ve spojení s dříve sdělenými informacemi splňovalo podle ESLP požadavky čl. 5 odst. 2 EÚLP²⁸. ESLP rovněž neshledal porušení tohoto ustanovení ve věci Gasiņš v. Lotyšsko, neboť policie stěžovateli vysvětlila, že je podezřelý ze spáchání vraždy J. O., že vražda byla spáchána dne 20. května 2000 a tento trestný čin je trestný podle článku 116 lotyšského trestního zákoníku²⁹.

67. Zatřetí příslušné orgány nejsou povinny poskytnout dotčené osobě v okamžiku jejího zatčení (nebo zadržení) úplný výčet všech obvinění, která jsou proti ní vznesena³⁰, neboť tato míra podrobnosti se vyžaduje až v okamžiku, kdy je dotčené osobě sděleno obvinění z určitých skutků³¹.

68. Právě ve světle výše uvedených úvah by měl předkládající soud vyložit čl. 74 odst. 2 zákona o ministerstvu vnitra, podle něhož musí příkaz k zadržení vydaný na základě čl. 72 odst. 1 bodu 1 tohoto zákona obsahovat řadu údajů, včetně „skutkových a právních důvodů zadržení“.

69. Navrhuji proto, aby Soudní dvůr odpověděl na druhou předběžnou otázku tak, že čl. 6 odst. 2 směrnice 2012/13 ve spojení s čl. 6 odst. 1 této směrnice musí být vykládán v tom smyslu, že zatčené nebo zadržené osobě musí být poskytnuty veškeré informace, které jsou nezbytné k tomu, aby mohla účinně napadnout zbavení svobody, a tedy účinně uplatnit své právo na obhajobu, aniž to ohrozí průběh takového vyšetřování. Tyto informace by měly jako důvod zatčení nebo zadržení obsahovat popis skutečností, včetně času a místa skutků, pokud jsou známy, jakož i formu účasti dotčené osoby na trestném činu, z jehož spáchání je podezřelá, a předběžnou právní kvalifikaci přijatou příslušným orgánem.

Závěry

70. S ohledem na všechny výše uvedené úvahy navrhuji, aby Soudní dvůr odpověděl na předběžné otázky položené Sofijski rajonen sad (Okresní soud v Sofii, Bulharsko) takto:

„1) Článek 6 odst. 2 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/13/EU ze dne 22. května 2012 o právu na informace v trestním řízení ve spojení s čl. 6 odst. 1 této směrnice

musí být vykládán v tom smyslu, že

brání vnitrostátní právní úpravě, která je v dotčeném členském státě používána v souladu s ustálenou judikaturou a připouští, aby informace o důvodech zadržení podezřelé nebo obviněné osoby nebyly nutně obsaženy v písemném příkazu k zadržení, nýbrž aby byly uvedeny v jiných dokumentech, s nimiž se dotyčná osoba seznámí, pouze pokud u soudu podá procesní prostředek napadající legalitu tohoto aktu. Tyto důvody jí totiž musí být sděleny v takovém čase, aby mohla podat, považuje-li to za vhodné, takový procesní prostředek, a v každém případě před prvním úředním policejním výslechem.

2) Článek 6 odst. 2 směrnice 2012/13 ve spojení s čl. 6 odst. 1 této směrnice

musí být vykládán v tom smyslu, že

²⁸ – ESLP, 30. srpna 1990 (CE:ECHR:1990:0830JUD001224486, bod 41).

²⁹ – ESLP, 19. dubna 2011 (CE:ECHR:2011:0419JUD006945801, bod 54).

³⁰ – ESLP, 19. dubna 2011, Gasiņš v. Lotyšsko (CE:ECHR:2011:0419JUD006945801, bod 53).

³¹ – Vyplývá to z čl. 6 odst. 3 písm. a) EÚLP, jak jej vykládá ESLP. Viz zejména ESLP, 19. prosince 1989, Brozicek v. Itálie (CE:ECHR:1989:1219JUD001096484, bod 42).

zatčené nebo zadržené osobě musí být poskytnuty veškeré informace, které jsou nezbytné k tomu, aby mohla účinně napadnout zbavení svobody, a tedy účinně uplatnit své právo na obhajobu, aniž to ohrozí průběh takového vyšetřování. Tyto informace by měly jako důvod zatčení nebo zadržení obsahovat popis skutečností, včetně času a místa skutků, pokud jsou známy, jakož i formu účasti dotčené osoby na trestném činu, z jehož spáchání je podezřelá, a předběžnou právní kvalifikaci přijatou příslušným orgánem.“